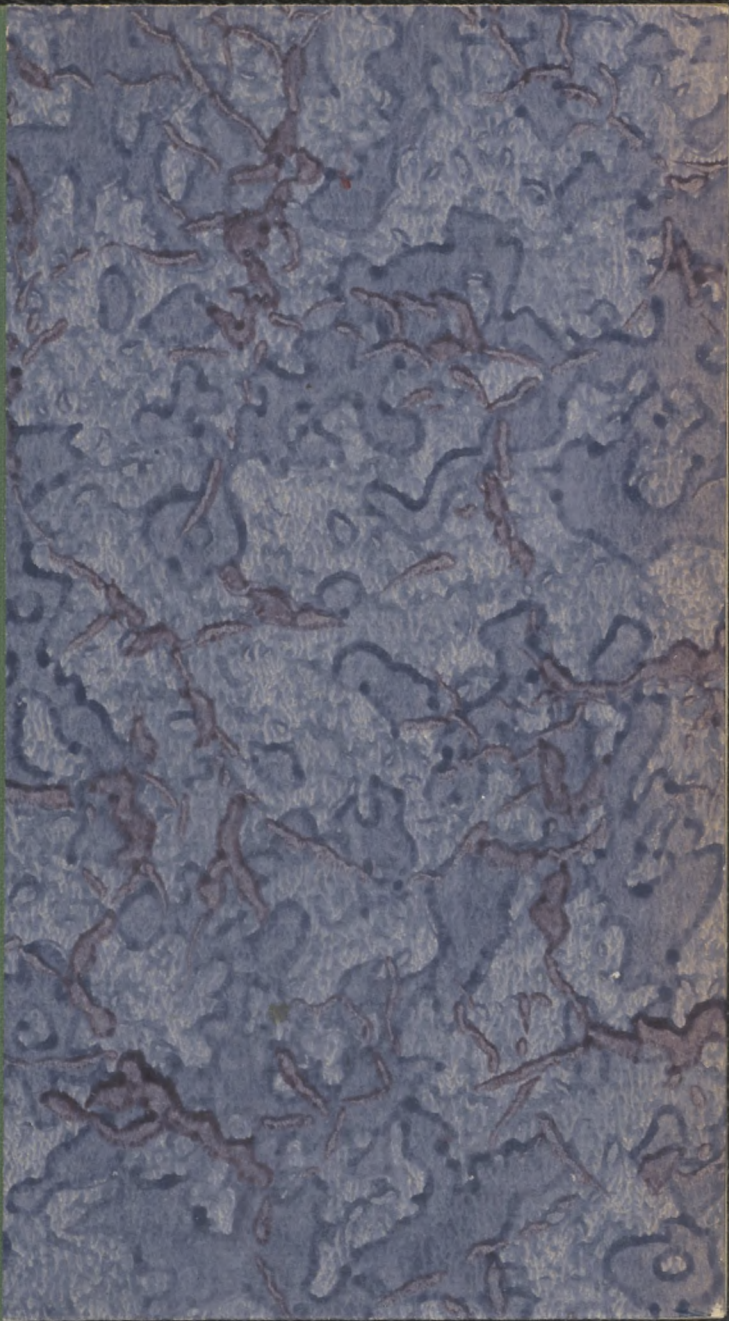
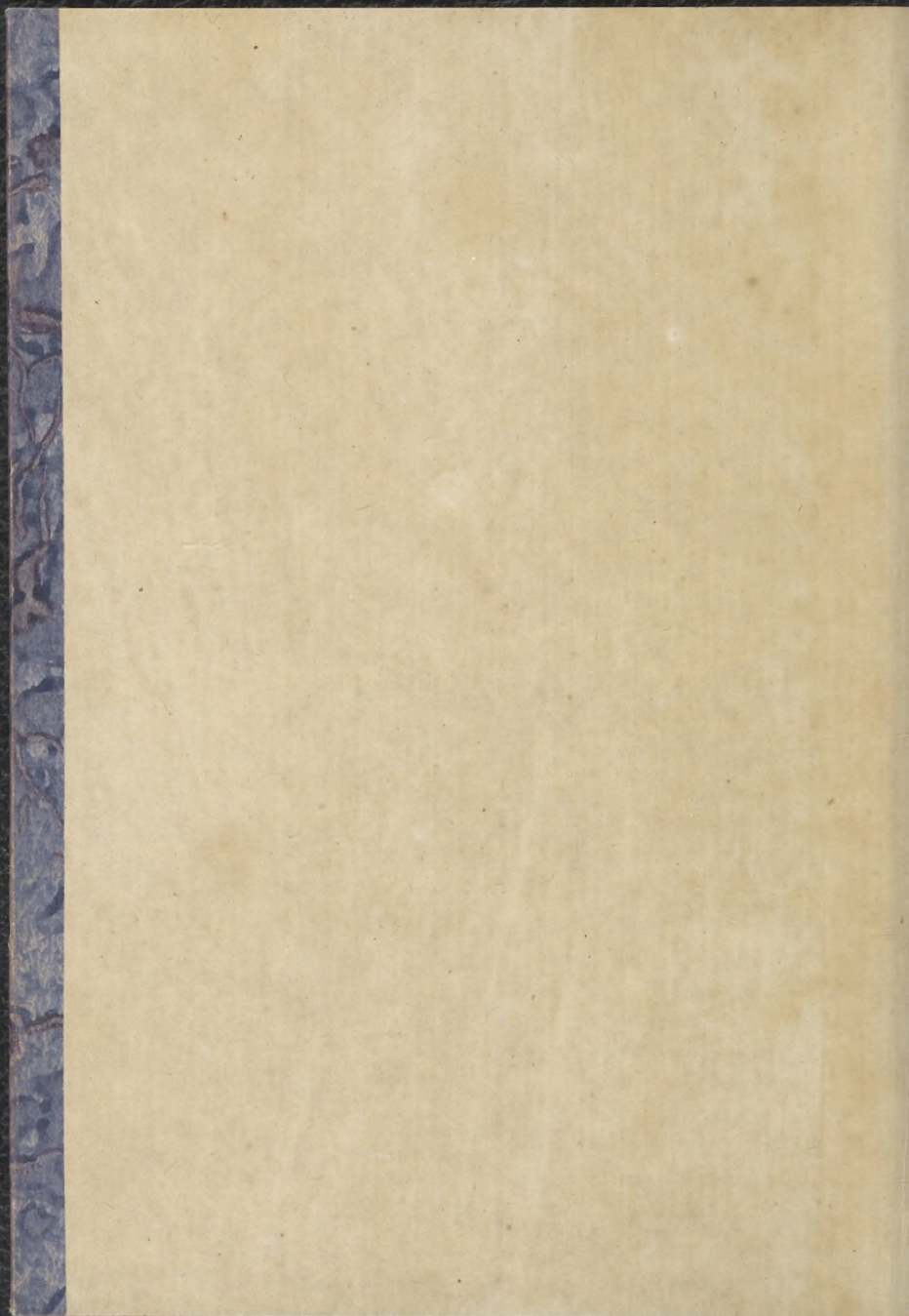
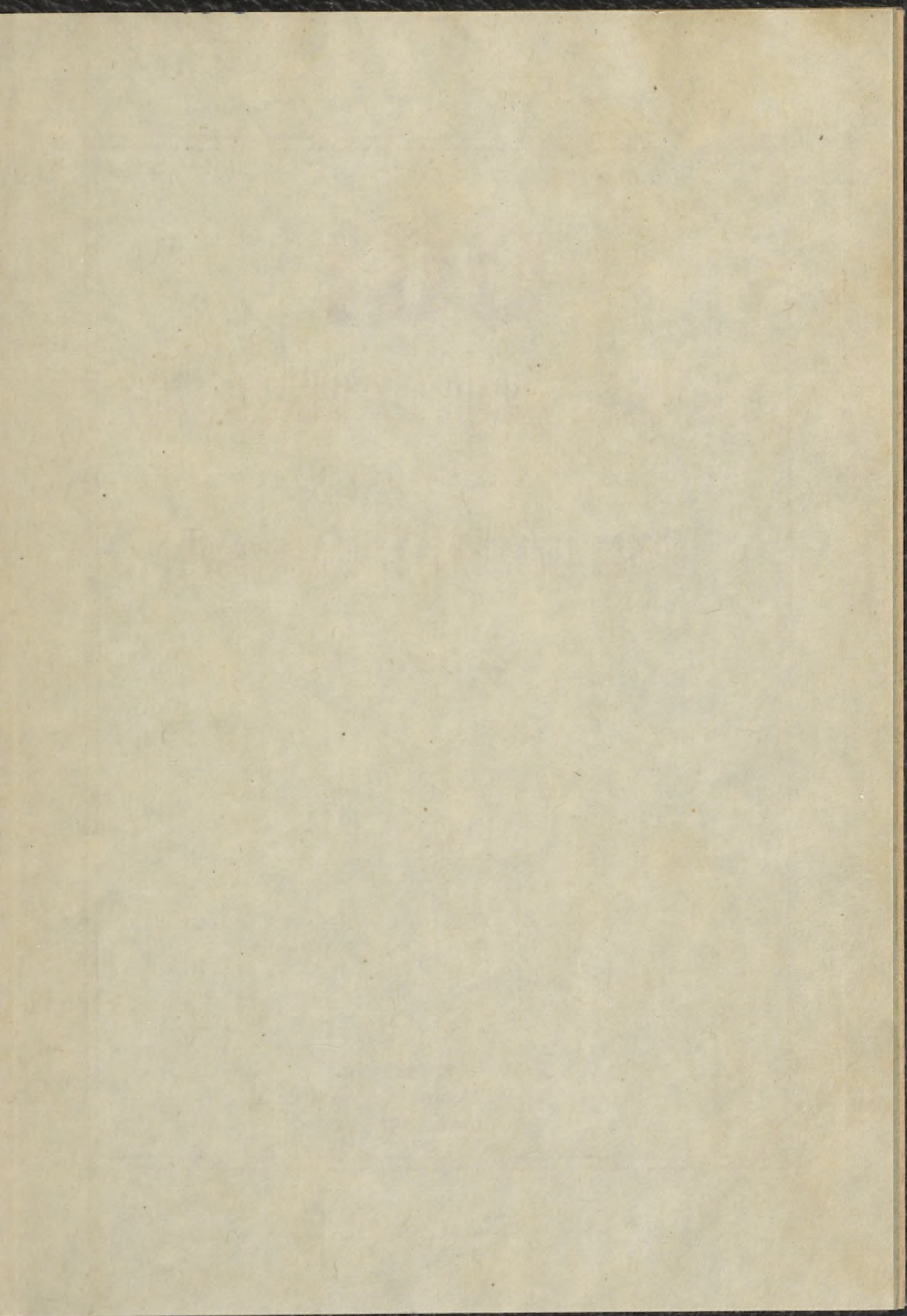
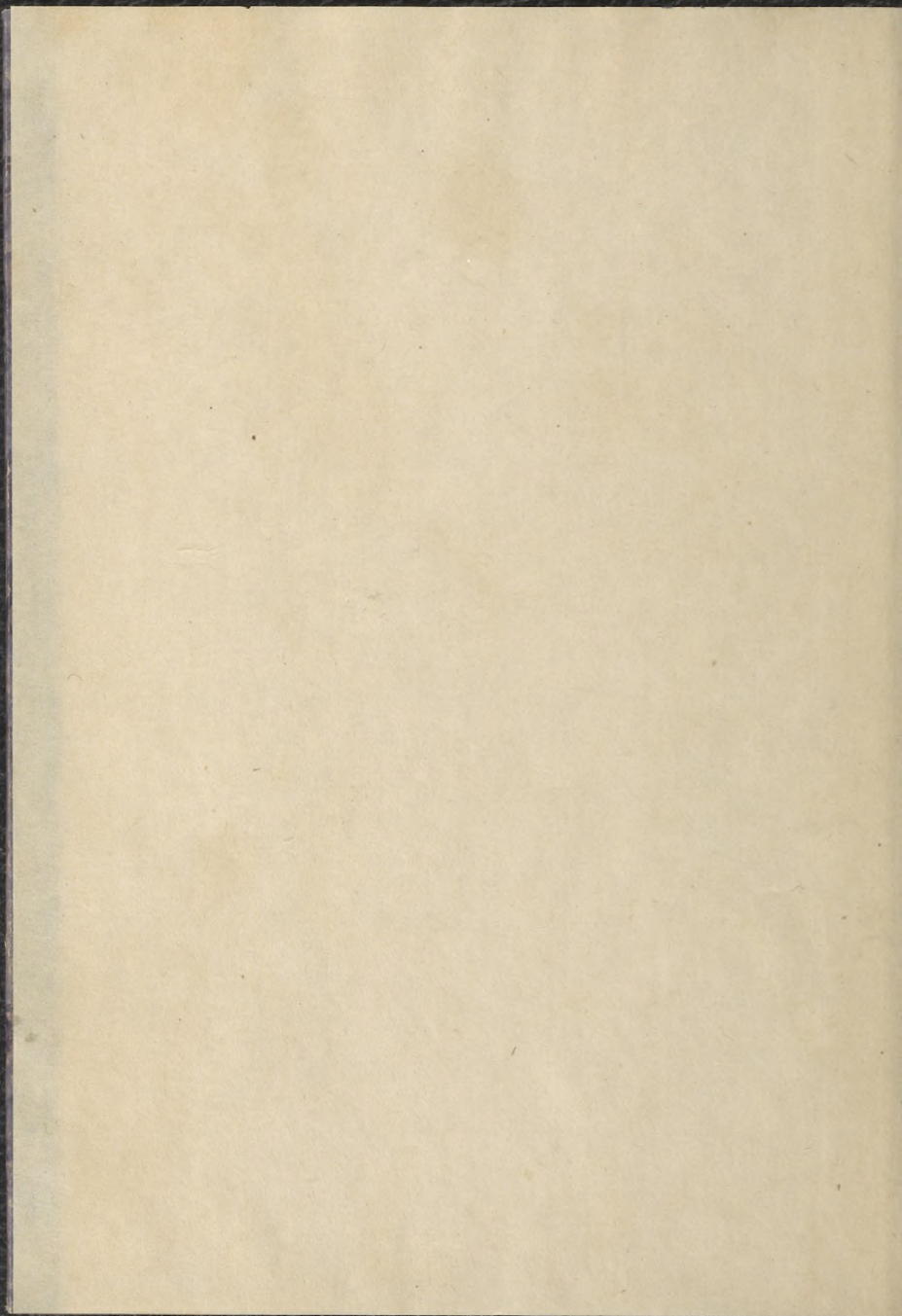

52480

51.480

100

PRŮKAZAK, ZAHÁDAK, PRYDŮMAK i GAWÉŃDAŮ,

DLA PAŻYTKU

Biełaruskaho (Krywickaho) narodu.

Sabrã Ů A. J.

Drukawana u Wilni
u drukarni Admunda Nawickaho
1908 roku.

]

100

prýkazak, zahádk, prydúmak i gawéndaŭ,

DLA PAŽYTKU

Biełaruskaho (Krywickaho) narodu.

Sabràŭ A. J.

Drukawana u Wilni
u drukarni Admunda Nawickaho
1908 roku.

001
I.52.480

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001017560199

SŁAŪCÓ AD ÄŪTARA.

Czužòja dòbra wiedać, ala swajò treba *zczygùlna znać*, lubié sardéczna i ściaréhezy *jak świataść*, a biaz taho narod prapàszezy.

Zatym, bracia Bielarusy, pryjmicia szezryrým sércam Waszu *radzimuju bjiłinu*, tak, jak szezryra padàna janà dla karyšci Wàszej duchòdnaj.

Czytajeciaž tyja *prykazki, zahadki, prydumki i gawendy* jak malitwu, bo usio znadobicca duszy Waszej, a kali zacikawié i Boh pazwolic pażyć mnie, to napiszu Wam mnòha, mnòha takich reczy, ab katorych dziady Waszy dobra wiédali, a Wy, zabyšszy, badaj zatym horszy stali. Ala „Boh bačka“, uczycial i ràdžka: Z Nim żyli Waszy pràajcy i Wam należyć tak sama żyć, tym bàrdziaj, szto brydki wielma czas nastau dla ũsich i treba kàjacca, kab była lepsz kaźnamu u naszym biednym krai.

17501 41 035 14

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

Prÿkazki, zahàdki, pryduмки i gawèndy.

- 1) *Biaz Boha ni da paroha!*
- 2) Baćka i Maci
Ad Boha u chaci;
Chto ich znieważàja
Dabrà nia zaznàja.
- 3) *Czużoja nia tuczyć, bo sumlennia dùszu muczyć.*
- 4) Kali chto Boha znàja, czużoha nia czapàja.
- 5) Złodziaj łoŭka kradzia, no atwiet u uradzia.
- 6) *Zirni u lustra — nahledziszsia,
Zahlań u sumleńnia — nabiedziszsia;
Trebaż tam i tut czasta zahladać,
Kab ciela i dùszu czysta dziarżać.*
- 7) Jazyk czasta miela, da pustòja tak wiela.
- 8) Jazyk za zubami dziarży i ab praūdu dryży.

9) Pry jàsnaj łuczywaczy dobra pràsci, jeści, radzić i łapci pleści, a u paciomku tolka bąjki bąjać i dzieci chajać.

10) Z jazýkawaho mliwa, muka niahadziwa.

11) Biaz padpałki i drawa nia harać, a biaz pracy nia jeści kałaczy.

12) Smalaczki choć jasna świeciać, da hrejuć mała—nia ad krasnych słoŭ dabro na świecia stàła.

13) U rocia kłopat biaz zuboŭ, a żywot tahdy siardzity, kali zuby nia samawity.

14) *Nia pij, nia lży, pracuj, nia kradź, a budziasz z Boham prażywać.*

15) Jakojaż u tom dziwa: szto żanczyna źwiahliwa, udawa markotna, a dziaŭczyna zalotna.

16) Chtoż taho nia znàja, szto hora serce prypiakàja.

17) Cybula, harczyca i chren slozki budziać.

18) Chto bliźnim spahadàja, czystaja sumlennia maja.

19) Chmiel i praklata hára, na ludziej Bòża kara...

20) Pjanica dòbra nia napraniécca i da syta nienajescca.

- 21) Harełka dziarėłka: choć czaławieku od
niej wiasioła, ablupić jaho da hōła.
- 22) Mikita jak ćwiarozy byŭ,
dyk u każusia chadiŭ,
A jak staŭ harełku pić,
musić abarwancam żyć.
- 23) Jak da czarki—skōry, jak da pracy—
chwōry.
- 24) Raz niapraŭda, czy aszuka,
A sumlenniu na wiek mŭka
- 25) I złodzaj na Mszy bywaja,
Da kab szto kraŭci wyhladaja.
- 26) *J u złodzajja na kucić abràzy,
Kab śmialej kraŭ sto razy.
Za to... jak pryjduć jamu kapecy,
Buduć duszy jaho kancy.
Padumajcie złodziai na toj czas,
Zmitojciasia! praszu was!...*
- 27) *Zdajecca niawieliki hrech wyszczyknuć
czuży arech,*
Ala brydka, bo czaławiek jak abnadzicca
dyk i u czużuju kleć uladzicca.
- 28) Hultajŭ tak wiela *na sonca zyřkać, ja-*
[zykom małoć,
A Hultajecy cicha *czużyja hrady pałóć.*
Jazyk ũszak pracy nia baićca,

A siedziaczy warywu nadziwicca,
Da haspadàrawy hroszy
I dla hultajoù charòszy...
No tolka jany zabyli,
Szto Boh baczyl u toj chwili...

29) Kradź—nienakradziaszsia,
Radź—nienaradziszsia.
Ad kradźbỳ zaùsiòdy hrech,
Ad radźbỳ — *jak złaja* — śmiech.

30) *Bohu malisia i za prawdu dziarżysia.*

31) Dzieùka u biadzie, kali chłopiac z da-
rohi źwiadzie; ala pabòzna, zaùsiody darożna.

32) *Ciapier taki świet nasz,*
Szto prawdy nihdzie nia masz,
A kali pryypadkam zdarycca,
To kaźny złydziań z jeju swàrycca.

33) Nia ùsie ksionżki dla duszy paży-
[taczny,
Nia usie ludzi dobry i zażyteczny:
Czasta ksionżka pahana,
A woszust uchodzić za pana.
Zbożnyja tak wiela ksionżki czytajcia,
Pryadzietych złydniaù znajcia.

34) *Czaławiek szto Boha na Niebia nia baczyl*
Chocza dabrò na zło piarainaczyć;

*Czurajciasiež usie takich,
kab nia adkaz ać Bohu za nich.*

35) *Koliś biadak cnatliwy, prybrany siadzia
z Boham, a zły Manarcha, abarwany stania za
paròham.*

36) *Jak choczasz kryjsia ad Boha, a scha-
wacca nia zmòha.*

37) *Boh za placzami z kijam nia staić, ala*
[usio baczyć,

I Jaho zakònaŭ niehto nia piarainaczyć.

Za hrech usim adnaka kara:

dla muzyka, ksiandza, pana i càra.

38) *Pakul woźmiaszsiã za dzieła:*

Piersz padumaj, słuchaj, wŷhladz,

kab rabota niedadziela.

39) *Na ciòmnahto muzyka pre złydniaŭ*
[tałakà,

Bo recz wielmi prosta:—na nedznam

[ciéla karòsta,

Usiaki brud zawiadziecca i tak żyćcia

[miniecca.

Dla tòhaž nauka kanieczna,

kab biedny żyŭ bazpeczna,

Siarod mora złoħa—upawaja na Boha.

40) *Ciapier usiakaho hrechu na świećcia,
jak u śmietniku paskudnahto śmiećcia.*

*Na tojaž Boski zakòn,
kab wymiaŭ tujubrydašć won.*

- 41) *Nia kłaniajsia nikomu nizka
I harda takže nia strojsia,
Stoj pry praŭdzia sašsim blizka,
A Boha takwiela bòjsia!*
- 42) *Ćwiaròzym tolka żyć,
Złódziajam na śmieré pić,
Maładym da pracy żonki brać,
A starym z Boham umirać.*
- 43) *Nia straszna śmieré nikomu
Kali Boh u jahò dõmu:
Starajmysiaž takòha hošcia, braćcia,
Mieć zaŭždy u swajèj chacia.*
- 44) *Nia zazdròšć bahatszamu— twajo bahac-
two u Boha!*
-

45) *Bielaje pole, czornaja nasieńnia, chto
jako sieja toj razumnieja? *)*

46) *Ciažoła nieciažoła, a czàraz izbu nia
pierakìniasz (?)*

47) *Wychodzić prarok dniom i u noczy;
na [niom szaty žalacisty, wielmi rozmaity—
nia tkany nia szyty (?)*

48) *Nosik stalony, a chwòšnik lniany (?)*

*) Hladzi tłumaczeńnia zahadak na kancy.

49) Siwieńka, maleńka, a uwieś świat
abszywaja (?)

50) Piać awieczak stażòk skubuć, a piać
darożkaju biahùc (?)

51) Piać mókrych pàlcaŭ, a piać su-
chich (?)

52) Staić dziadok nizak, a na niom sto-
ryzak (?)

53) Dwa katỳ, a czatyry chwasty (?)

54) Sałomianoja pòla, łubianỳ płot, bieła-
ja nasieńnia, a żywy uschod (?)

55) Suczka chwastom wilàja, les pawala-
laja; les pawiània, horadam stània (?)

56) Bałaban biażyć, na niom usio dra-
żyć (?).

57) Czornaja karòwa usiech ludziej papa-
ròła, dyk lażać (?)

58) Stajać wiły na wỳwarat, na nich
kòrab, na kòrabie pałka, na pałcy hałka, na
hałcy les, u lesia dzikija świnni ryjuć, a baby
myśliucami (?)

59) Szto heta takaja, skaży mnie szszéra,
szto z czaławieka zrabieć mòża źwiéra (?)

60) Dwa stajać u adnoj szapcy, adzin la-
żyć miaż noh, adny chodziać, adzin wodzić,
bo wyjcib nia moh (?)

61) Czorniénkaja, malénkaja skakucha, a kałodu waròczaja (?)

62) Krywieńki, maleńki a ũsio pola zlataja (?)

63) Adno kaža palażym, druhoja kaža pabiażym, a treciaja kaža pakiwajamsia (?)

64) Pòhnaja bòczaczka krup, a na wiersi strup (?)

65) Staié cyhan na zòłacia (?)

66) Siadzié panna u kutoczku, u czyrwonym każuszòczku - chto woźmia toj zapłacza (?)

67) Noh nia màja a idzie, ruk nia maja da bijé, a u swojom sercy sakrèt krỳja (?)

68) Biaz ruk, biaz noh, a na dzierawa lezia (?)

69) U Mikuli czatyry kuli, a u Irży dźwie (?)

70) Siadzié panna u czyrwonym kaftania: jak uziali razbirać, stali płakać, narakać (?)

71) Na zialonom poli, czatyroch panoŭ siédziaczy, biaz taparoŭ adnu kałodu siakúc, da jaszce i swaracca, a tym czasam żydy z miram, cichańka, puszczu ich prybiràjuć czyŭsta. Skażyciaż: szto heta takoja?

72) Adna biełaja kałòda da usiu ciòmnaju pùszczu z nàradu źwiadzié (?)

73) Sabaka sabaccy nawet pad chwost
niuchaje, kab paznacca,
A czaławieku lohka baćki, maci i bra-
tòŭ atrakacca...

Hetaż nieszta nia tak wielma!
Praszu, skażycia: *chto tut szelma?*

74) *U haretku nia ulahàj*
i u karty nia hulàj,
Bo patracisz usio szto majasz
I duszu czortu prahulàjasz.

75) Ni ryba, ni źwier, a żywie na wadzie,
Daŭniéj i ciapier — z nieju wajnu
[wiadzié.

Nia syt, choć tysiaczy ludziej łykàja,
Ahniom dysze, parykàja
Tahdy, jak u baki biazdonnoje more,
Swaim doŭhim nòsam pore...
Pakul chto u jaho czerawia nia pa-
bywaŭ,

Toj strachu jaszce nia paznaŭ,
Biadzie nia nadziwiŭsia
I Bohu szczyra nia maliŭsia...
Szto za żywioła takajà?
Budzie chitry chto zhadàja. (?)

76) Byŭ ja na kapàncach, byŭ i na kla-
[paŭncach,

Byŭ i na pažary, byŭ i na bazary.
Jak mółod byŭ—ludziej karmiŭ,
Jak star staŭ — spawiwacca staŭ
Jak pamiòr—kości wykinuli i sabaki
[nia jaduć (?)

77) Staié miadźwiedz na kupinie, drażyć
[i kałòcicca,
A k niamu uwieś świet kòcicca (?)

78) Kiwajacca, matajacca,
czykaja pstrykaja,
jak dzień tak nocz,
kab ludziam niek pamòcz.
U pòru jon ich budzić
i da ũstawaŭnia prudzić.
Jon zahadàja spać,
jeści alba pracawàć.
Nia masz takoj asoby,
kab nia mieła z niaho znadoby.
Ciapier najbolszy pan, słuha i muzyk
da jaho saŭsim prywyk,
bo u kiszeni jaho nosić,
alba na ścianié krasawacca prosić—
Biaz jaho na swiecia
nia byłab paradku precia.
Padziŭlajcia, uhadajcia. (?)

79) Jak smàczna—émàkaje,
jak hòrka — plojé,

Jak apàryé — jàkaje,
alba chùtka dźmie (?)

80) Z praklàtaho manapola: kazionnaja
pola, żydoŭskaja niadola, a *mużyczkaja swawola*.*)

81) Choć zjesz adzin wała—
pustaja chwała:

Ala z ludźmi kali staniesz jeśé,
budziesz mieć cześé.

82) Chto nia žaniŭsia i nia chryściŭ cha-
ciab czużych dziaciej, tamu na tom świecia
zajcy paświé...

83) Jak zahawarylisia tak i stahnać za-
[bylisia.

84) Trebaż hawaryé, szto budiam waryé.

85) Dawaj maż u koły, a u pracu pieśni
wiasioly.

86) Pry pracy pieśnia, adrobié ucześnia.

87) Chto pijaè *a nie pracuja*, toj biadu sa-
bie hatuja.

88) Szto balić, niama czaho chwalié.

89) Czuży hrosz biażyc jàk woŭk.

90) *Kawal* ludźmi, a *stalar* hrudźmi pracuja.

91) Tolka złodziaju u dzianiòk lażać, a u
noczy biażać.

czaławiek że pracawity spiòczy jak zabity.

*) Nowaja mŭżyczkaja prykazka, wielmi rozumna.

- 92) Ciapier *praŭda* u hłybokam mòry, pad
[bielym kàmieniam żywie.
A *szalmoŭstwa* u bieły dzień kaczajac-
[ca pa trawie.
- 93) Dochtar hroszy biare, a Boh zdaró^ŭje
dajé.
- 94) Śmierci nie adpierci, choć kali treba
umierci.
- 95) Nia cieszsia z czużòj biady rabié, *ba*
budzia i tabie...
- 96) Uczony zbożna czaławiek—świet, a
nieuczony tak éma.
- 97) Z ròzumam usio sumà, biaz rozumu
sumy niamà.
- 98) Dziady nia znali biady, a un^{uk}i na-
bralisia múki...

99) Rada Haspadaròm Staròha Dzieda.

Uczas raboczy nia laży,
Skacinu chajaj, biaraży,
Jana u pomocz tabie dána
Dyk i musić byé kachàna.
Wol aré, a koń skaròdzić,
Karoŭka małaczkom hòdzić

Sabaku bresze jak idziesz spać,
A *Piewiań* budzić ustawać.
Kot łowić myszy u kléci,
Kuryca nawiadzie jajec i dzieci,
A ũsioż tabie prybytak
I dla siamii basz użytak.

Patrebnyż *Baran* i *parasiuk*,
A choć karmić ich treba z ruk,
Prypomni, szto z nich biaresz:—
Apranachu i tľusta jesz.

Usiäkija Boży żywiöly,
Nawat kuśliwyja *pczöty*,
Służa dobra czaławieku,
Musiać mieć jaho apieku.

Z *Husak* szmalczyk, hroszy mäjasz
I paduszaczku napchajasz;
Z *Awiec* pańczochi, rukawiczki,
Z *Byczka* boty i czarawiczki.

Jakża sľůżak nia lubić?
Biaz nich jakby czaławieku żyć?!
Usio heta Boży dar—
Budźża udzienczny haspadar.

Na baku szmat nia laży,
Da żywiołañ piersz biaży,
A jak twaja chudoba syta,
Pracuj z nieju i kwita.

Da mety z Boham pry i pry
Pakúl śmieré,—da toj pary.
Za to Jon ciabie nahròdzić
I szto lubisz usim dohodzić:
Dyk i warta tak tut żyć.
Kaby szcZastnym wieczna być.

100) Piarastroha Staròha Dzieda.

U naszaho ciapier naròda
Nia éwicié *praŭda i zhoda*,
Bo taho nihto niauczyć,
A zazdraśé da zwady kuczyć...
Ach! zlyja czasy nastali!
Chryściaeca ludzi kryžam
A ũzajemna sabie żyžam.
Szto za żyćcia, niech Boh kryja;
Paŭstała sklyka i chryja;
Jak psy hryzùcca chryścijànie,
Meram niechrysty pahanie!
Ciapier skaròmna u poście žruc
I haretku szklankaj pjuć,
A kali nawat i suszać,

To czužoja úsio paruszać..
Jak Cyhanny prywykli thać,
Hatowy nia swajo zająmać..
Sialadziec u żywacié,
A z rozpustaj na kucié...
Złodziaj szelma idzie kraści,
Kab *póstnaho* sabie papaści...

Baćku, Matku chtoż szanùja
I u starości ich ratuja?..
Chtoż dziś bratom josé dla brata?
Da hdzież *cnatliwaja* chata?
Czyż na toja tolka żyć
Kab kryüdzić, żrać, da pić?
Nia dobra tak rabić!

Z Ciapiéraszniej swajawoli
Nia budzia ludziam szczaśliwaj doli
Chleb ich peñnia miniécca,
Kradzianoje — atryhniecca.
Przyjdzie skora kàra Boża,
Zialezna na złydniaŭ abroża,
Bo zaŭsiòdy tak bywała
Kali sumlénnia prapatà...

Za ciapieraszni hreszny post,
Dać by błudnikam uchwost,
I tym, szto żyécia bliźnim trùjuć,
Kab wiedali hdzie raki zimujuć.

Oj, daśé Boh za sieladcy, z alejam
[kapustu

Wialikaj kary łustu!
Bo kali pościsz: *to nia kradź,*
Bliźniamu szczyrym sercam radz,
Zarablaj, pracuj z achwóty,
Nia czyni druhomu hrèsznaj psóty,
Eharstwa—jak ahniu ściaražysia,
Bohu sercam malisia,
Da skolka móžesz uczysia!

Praz nauku paznaja narod,
Szto tolka praca z Boham paŭ-
[nić röt,
A czužoja lezia bókam,
Da jaszcze i z padskókam...
Pravda, panàm uže u karty nia hulać,
Mužykam že ichniaho nia zajmać,
A usie musim pracawać!

My rodziczy adnoj ziamli,
Z Božaj woli tut pryszli,
Dòbra była nasza dola,
No *zhubi*ła swajawola...
Dyk błaħoha treba zabycca
I biaz zazdraści trudzicca.

I panàm ad siul prynùka,
Bò dla nich, basz, pracy muka

*Taka sama jak dla ũsiěch,
Hultajam že -- praŭdy śmiech.*
Starajmysiaŭ, ludzi, *być u cnocia:*
Nia kryŭdzić, rabić u pòcia,
Jak chto mòŭa szezira
Kab nia była czasu ścira.
Nia słuchajmaŭ padszczuwańnia
[złoha,
Nia ŭadajma nic Czuzoha.
Triba bliŭnim spahadać.
Boŭy zakon sercam znać,
Malicca, jak sam Boh
Nauczyć nas tolka moh.
Ot malitwa to jakaja,
Pastuchajcie! jak uczyć nas i
[Kaja:

*„Ojce nasz na Niebia! Światòja Imia Twajò,
Pryjdź kruleŭstwa Twajò! budź wola Twajà jak
u Niebia tak i na ziěmli; chleba naszaho budniaho
daj nam dziś i adpušći nam winy naszy **jak i my**
adpuskajam naszym winawajcam i niaŭwodź nas
na pakuszeńnia, ale nas zbaŭ ada złoha*

Amen!

Abjašnieńnia zahàdak pa numèram.

- 45) Pisańnia czornym atramentam na białaj papiery.
- 46) Piarò.
- 47) Piewień piałè.
- 48—49) lhołka,
- 50) Pradziè na prašnicy.
- 51) U žanczyny pry kałašrotku.
- 52) Kapuścianaja haława na kaczanie.
- 53) Łapci z abòrami.
- 54) Kuryca na jajcach u rèszacie.
- 55) Kasa kosić trawu, a jak trawa pawiànie to u kopy złožać.
- 56) Na biahuczam Baranu woŭna ruszycca.
- 57) Nocz ciomnaja u sich pakłała.
- 58) Czaławiek ad noh da haławy; ala kab narod byŭ maralny, éwiarozy i prašwieczany, to nia byłab taho paskudstwa u ludziej na haławie i takoha *hnùsnaho palawańnia*, bo zauždy *hrebień* byŭby u rabocia...

59) Praklataja Harełka.

60) Uszakì z szàpkaju, paroh, dźwiery i czaławiek szto ich atwaràja i zamykàja.

61) Błycha spać nia daje czaławieku. Z taho nauka, kaby czystatu utrymliwać u ehacia.

62) Sierp u źniwia.

63) Kamień, wada i trawà.

64) Zrełaja màkoŭka.

65) Harszczok zadymlany na żàry.

66) Cybùla.

67) Zagàrak.

68) Chmiel.

69) Wymmia z dojkami u karowy i u klaczy.

70) Cybùla.

71) Szularỳ praigrywajuć u karty swoj skarb wiaczysty.

72) Kaloda kart robić zhubu szulèram.

75) Korab na mòry.

76) Harszczok i jaho pustaja dola.

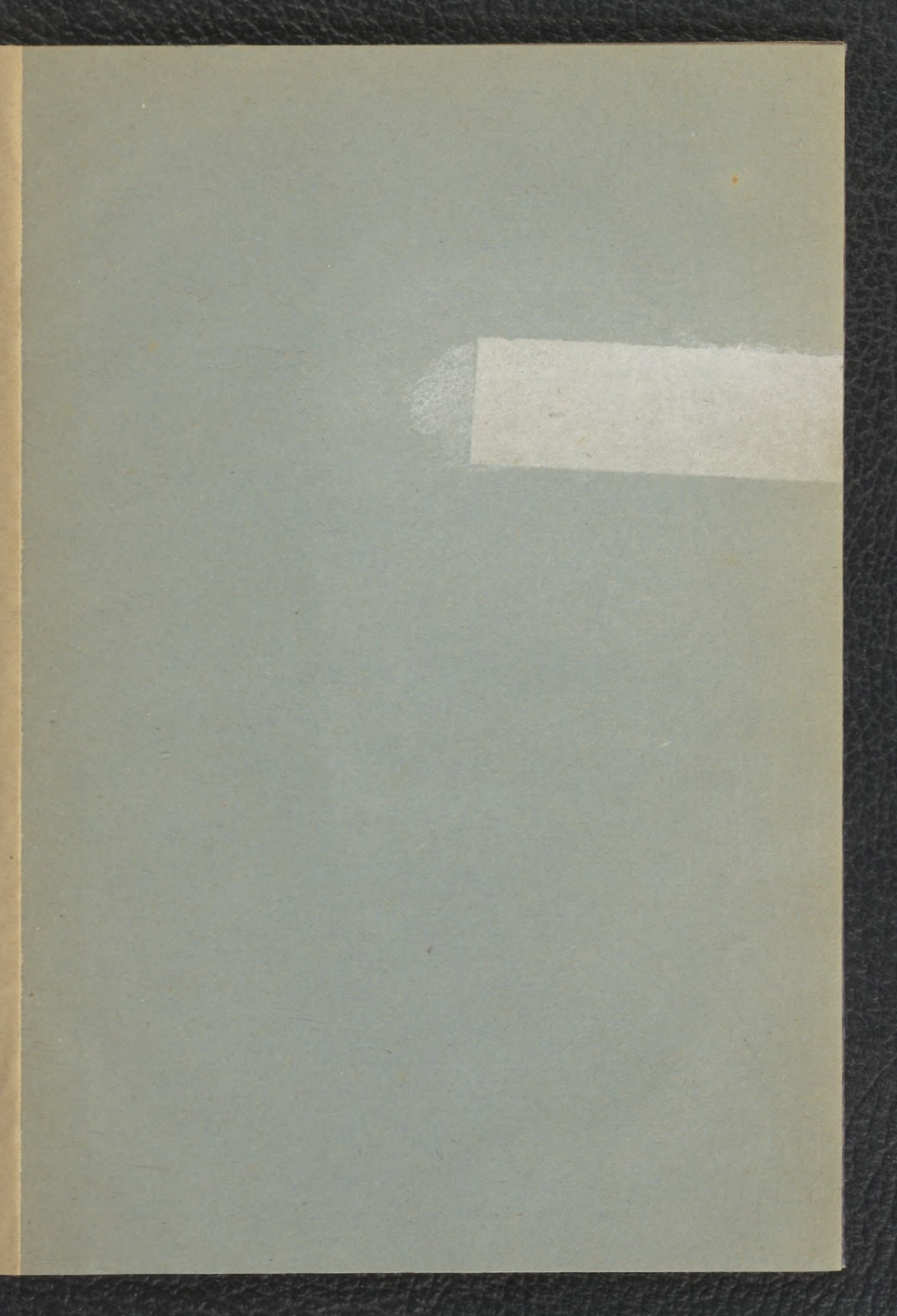
77) Młynok mały „Miadźwiòdak“, abmoływaje celu akólicu.

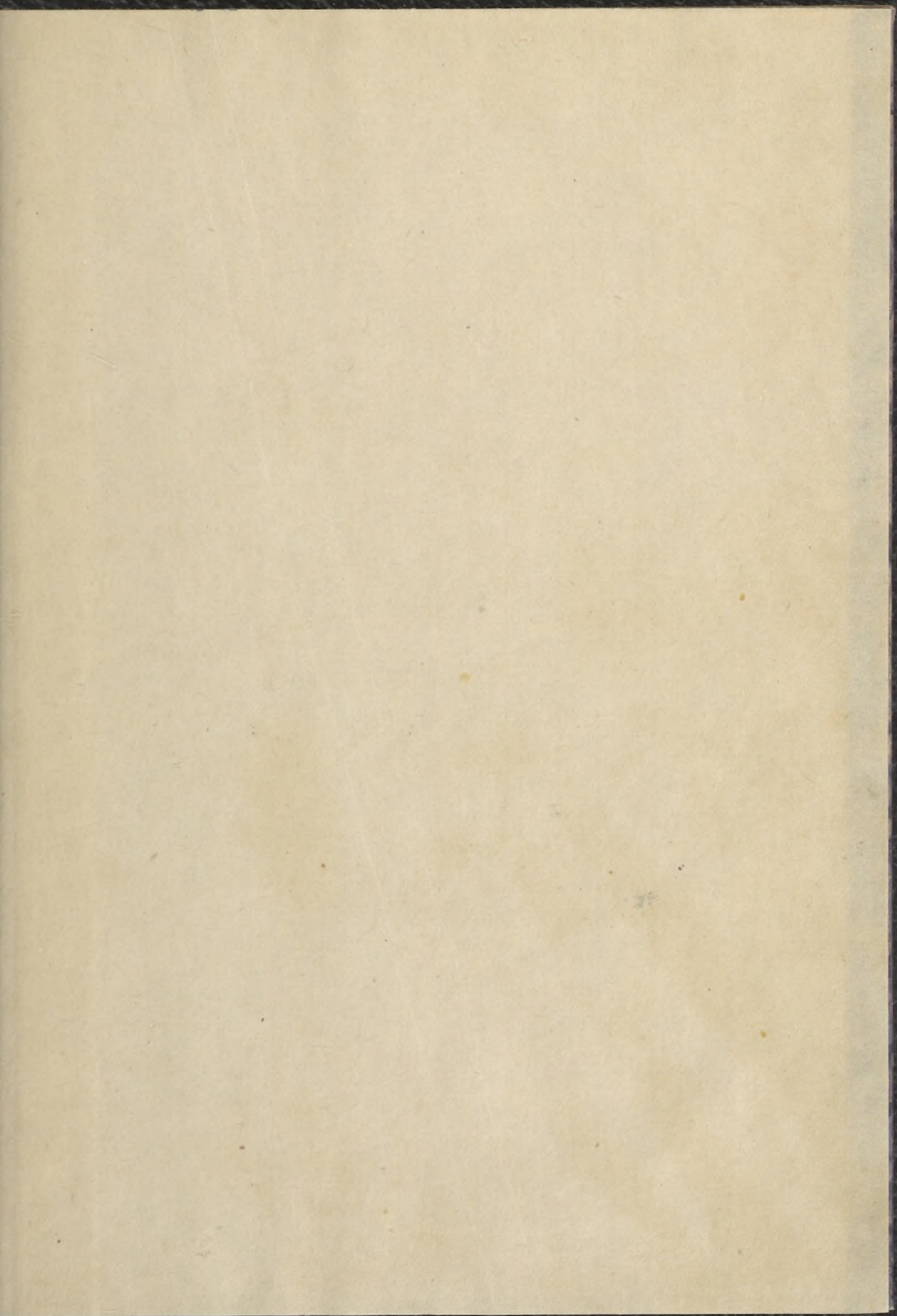
78) Zagàrak.

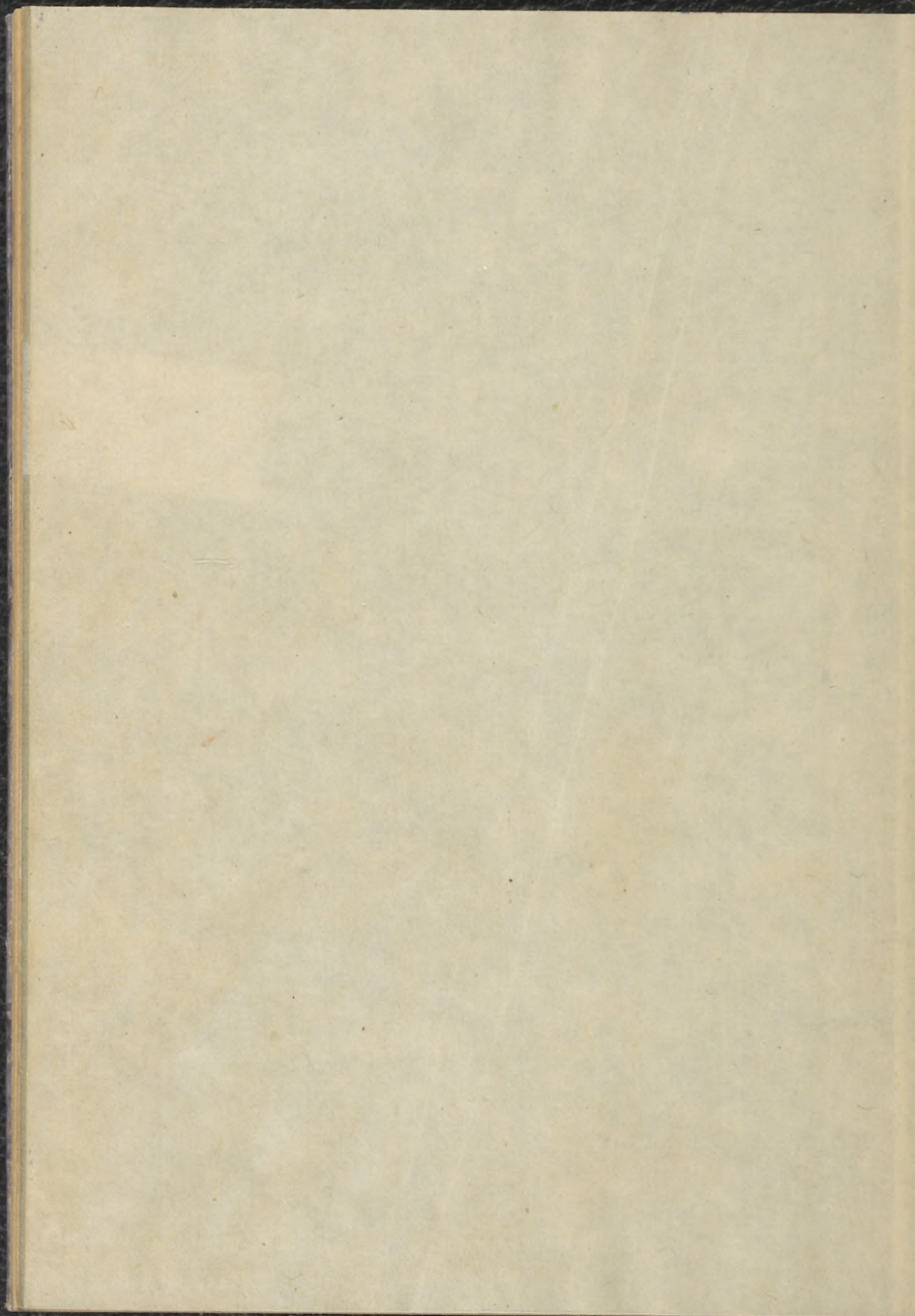
79) Rot, alba i jazyk.

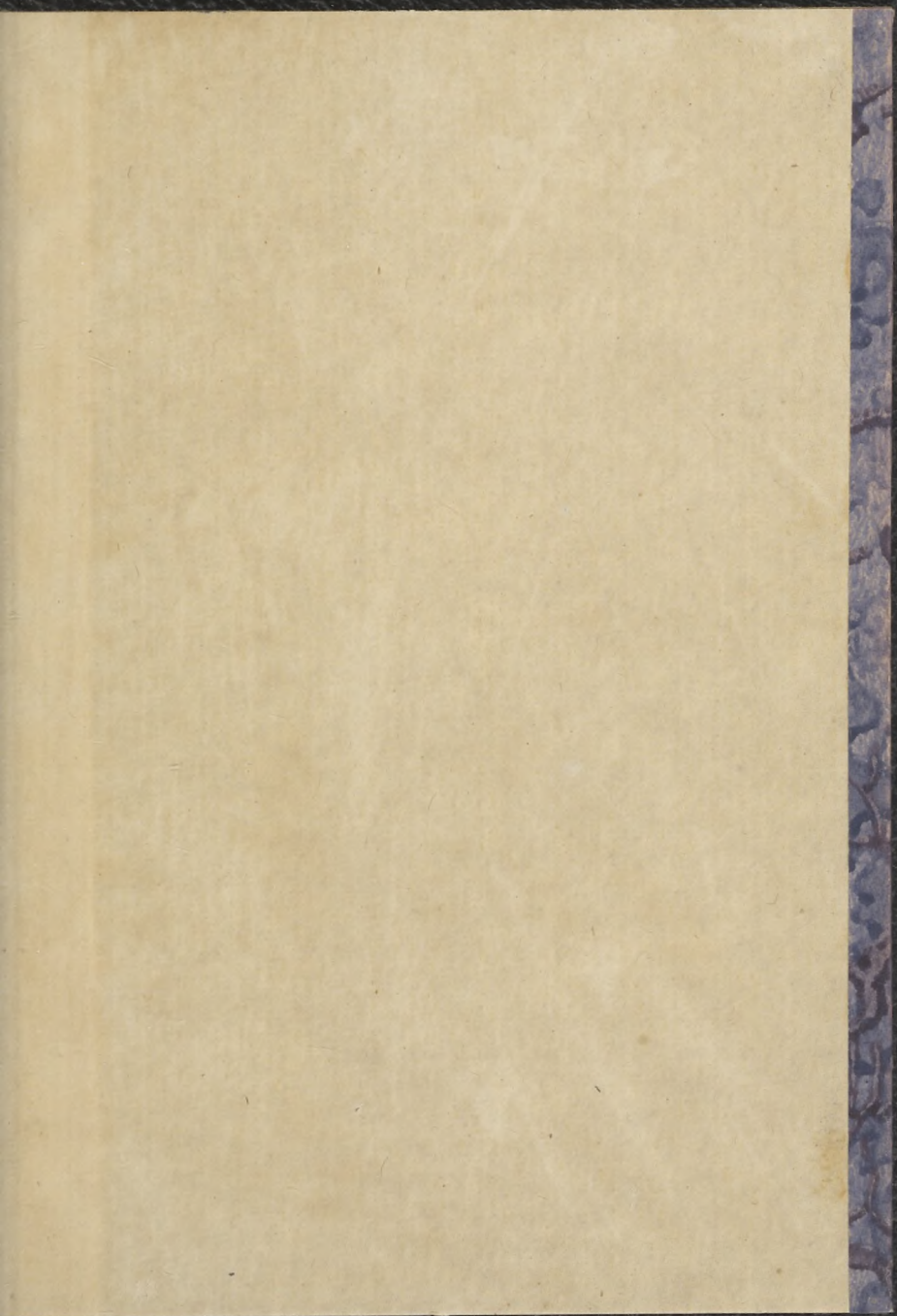

52480

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001017560199